

Полтавській області, зокрема не відповідає визначеним соціальним пріоритетам економічної політики держави, не сприяє підвищенню продовольчої безпеки країни та вирішенню соціальних проблем села й потребує докорінних якісних змін. Подальший розвиток галузі повинен відбуватися шляхом активізації інноваційної діяльності, яка передбачає безперервне удосконалення організаційно-технологічної структури та економічних параметрів функціонування галузі під впливом НТП. Пріоритетними напрямками інноваційного розвитку є: перехід до інтенсивних методів ведення галузі, впровадження сучасних, науково обґрунтованих технологій кормо виробництва, оптимізація раціонів годівлі свиней шляхом включення стартерних та фінішних комбікормів, що дозволить підвищити середньодобові прирости на вирощуванні і відгодівлі до 600-800 грам. За такої продуктивності досягається економія витрат ресурсів і виробництво свинини завжди буде прибуткове, поліпшення системи утримання тварин шляхом створення оптимального мікроклімату і особливо у приміщеннях для вирощування поросят, вдосконалення вітчизняного племінного генофонду; створення економічних умов для широкої інтеграції виробників свинини з переробними і сервісними підприємствами та закладами торгівлі; надання кредитної підтримки виробникам тваринницької продукції, яка може бути направлена на модернізацію виробництва для комплексного застосування інтенсивних технологій.

Список використаних джерел:

- 1.Рибалко В. П. / Свинарство національна галузь / В. П. Рибалко // Пропозиція. – 2010. - №1. – С. 16-118.
- 2.Виробництво свинини у забійній вазі [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/harchova_i_pererobna_promislovist/ukr/3672.html.
- 3.Рынок мяса и мясных продуктов Украины // Мясное дело. – 2010. - №2. – С. 19-27.
- 4.Ринок свинини: тенденції, шанси, та ризики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=2076&number=65>.
- 5.Діесперов В. На фермі чи у власному хліві Київ // Тваринництво України.-2000.-№9-10.-С.2-4.
- 6.Концепція комплексної державної програми реформ та розвитку сільського господарства України [Електронний ресурс].– Режим доступу: [www/http://minagro.gov.ua](http://minagro.gov.ua).
- 7.Сільське господарство області за 2012. Статистичний збірник. – Полтава: 2013. - 265 с.

Рецензент – д.е.н., професор Махмудов Х.З.

УДК 338.432.003.13:636.4

ЗРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ В УКРАЇНІ

Чепіжний А.С., аспірант

Полтавська державна аграрна академія

В статті проаналізовано теоретичні основи економічної ефективності виробництва свинини та обґрунтовані основні шляхів її підвищення. Досліджено специфіку ефективності виробництва свинини, та факторів, що мають найбільший вплив на неї. При проведенні порівняння ефективності ведення свинарства по періодах, було виявлено формування позитивної динаміки у розвитку галузі, що засвідчується в окремих показниках економічної ефективності (окупності кормів, окупності витрат тощо). Розглянуто си-

туацію, при якій вплив виробників продукції свинарства на ринкові ціни мінімізується, а основна увага при цьому приділяється зниженню витрат на виробництво.

Визначено ключові резерви для подальшого розвитку галузі, які криються в можливості техніко-технологічного оновлення галузі, її модернізації, удосконалення селекційної роботи, організації праці та менеджменту виробництва.

In this paper, we have investigated the theoretical foundations of the economic efficiency of pork production and basic reasonable ways to improve it. We have analyzed the specificity of efficiency of pork production and factors, which have the greatest impact on it. While conducting the comparison of the efficiency of pig production by periods, the formation of positive dynamics in the industry development was revealed, as reflected in some indicators of economic efficiency (feed and cost recovery, etc.).

We have examined a situation, in which the influence of pig production owners on the market prices is minimized, and the main attention is paid to reducing production costs.

We have determined the key provisions for the further development of the industry, which lie in the possibility of technical and technological development of the industry, its modernization, improvement of breeding work, labor organization and management of production.

Постановка проблеми. Свинарство в Україні є традиційною галуззю сільського господарства, а свинина – традиційним продуктом харчування, що обумовлено такими біологічно-господарськими характеристиками свиней як всеїдність та скоростиглість. З економічної точки зору велике значення має кормовіддача. Свинарство відіграє помітну роль у забезпеченні населення м'ясом та м'ясопродуктами, займаючи більше 40 % м'ясного ринку України [4].

Сучасний стан господарської діяльності, пов'язаної з виробництвом і реалізацією свинини є незадовільним як з точки зору техніко-технологічного забезпечення галузі, так і за економічними показниками [6]. Моральна та фізична застарілість обладнання, відсутність якісних кормів, повільні темпи виведення нових порід – ось основні причини, що гальмують розвиток свинарства і не сприяють підвищенню економічної ефективності ведення галузі. Зрозуміло, що економічна доцільність виробництва продукції напряму не пов'язана з його обсягами (ефективними можуть бути середні і навіть дрібні підприємства), хоча ефект масштабу може мати позитивний вплив на економічну ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням економічної ефективності виробництва свинини, як окремої проблеми прикладної економіки займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені як: М. Березовський, В. Козир, В.Рибалко, О.Сосновська, В.Топіха, Е.Фідлер, К.Хайгер, І.Хаммер. та інші, але шляхи, способи й умови підвищення економічної ефективності у різних періоди часу можуть змінюватися, що обумовлює періодичне зростання наукової цікавості до вказаного предмету дослідження.

Досить часто питання збільшення внутрішньої пропозиції свинини і підвищення економічної ефективності виробництва розглядаються як окремі, хоча і взаємозв'язані.

Постановка проблеми. Оскільки в основі господарської діяльності лежить економічний інтерес, низька віддача на вкладений у виробництво свинини капітал є однією із найвагоміших причин згортання виробництва. Тому

підвищення ефективності свинарства є актуальним завданням не лише з точки зору підтримки приватного інтересу, а й з точки зору забезпечення суспільних потреб (налагодження раціонального харчування, розвитку сировинної бази харчової промисловості, нарощування експортного потенціалу тощо).

Виходячи з цього, метою статті є узагальнення теоретичних основ економічної ефективності виробництва свинини та обґрунтування основних шляхів її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «ефективність» є оцінним і в практичній площині застосовується для зіставлення вкладень (матеріальних, трудових, грошових тощо) і отриманих у процесі використання цих вкладень корисних результатів. Монографічні дослідження дозволяють зробити висновок, що в науковій літературі розрізняють три основні види ефективності:

- технологічну (порівнюється потужність обладнання або його кількість і обсяг виробленої за допомогою цього обладнання продукції);
- економічну (порівнюється сума грошових коштів, вкладених у виробництво продукції і вартість отриманої або проданої продукції)
- соціальну (порівнюються бюджетні витрати і отримані соціальні блага, ступінь соціального задоволення чи соціальної прихильності) [1].

Безпосереднє відношення до порівняльної оцінки економічних процесів, у тому числі господарської діяльності має поняття «економічна ефективність». Для виявлення ступеня економічної ефективності використовується сукупність показників, основними з яких є прибутковість, рівень рентабельності, окупність, норма прибутку [3]. Не важко помітити, що розрахунок названих показників вимагає наявності даних, які характеризують кількісні сторони господарської діяльності далеко за межами суто виробництва і стосується як постачання ресурсів (впливу на вартість виробництва), так і збуту продукції (впливу на дохід). Таким чином, поширений в економічній науці термін «економічна ефективність виробництва» не точно відображає аналітичний зміст, що приховується за цим поняттям. Коректніше було б вести мову про ефективність господарської діяльності щодо формування внутрішньої пропозиції свинини або економічну ефективність внутрішньої пропозиції свинини, що передбачає врахування і характеристик попиту.

Детальніший аналіз публікацій, в яких розглядаються проблеми підвищення економічної ефективності виробництва різних видів сільськогосподарської продукції (свинини, яловичини, курятини тощо) свідчить, що всі без винятку дослідження ґрунтуються на порівнянні витрат і доходів, але їх специфікою є те, що більшість дослідників зосереджені на пошуку *виробничих*, тобто внутрішніх можливостей підвищення економічної ефективності за рахунок зменшення вартості виробництва, та значно меншою мірою опрацьовано питання впливу на ринок з метою підвищення ціни на продукцію.

Причини такої зорієнтованості наукових досліджень криються у специфіці ринку сільськогосподарської продукції. Якщо брати до уваги ринок свинини, то такими специфічними рисами є:

- досить висока цінова еластичність попиту на свинину та продукти її

переробки, що значно обмежує вплив виробників на ціну;

- переміщення ринкової влади до переробників свинини і суб'єктів господарювання, які надають посередницькі послуги, здійснюючи оптову закупівлю свиней з метою їх перепродажу. Наслідком таких асиметричних відносин є зниження цін (відносно) на свинину як сировину, особливо в умовах стагнації ринку, коли не вдається підвищити ціну на свинину як продукт споживання;

- наявність широкого кола товарів-субститутів не лише тваринницького, але й рослинницького походження (м'ясо птиці, яловичина, баранина, субпродукти, сало, соя, крупи, картопля тощо), попит на які зростає у разі підвищення ціни на свинину;

- відкритість ринку, що дозволяє, у разі підвищення цін виробництва залучити дешевші імпортні ресурси, сприяючи зниженню внутрішніх роздрібних цін.

Можна також говорити і про можливість застосування державного регулювання у разі встановлення надто високих цін на сировинні ресурси, але, як показує практика, наявність викладених вище чинників не сприяє встановленню такого високого рівня цін, який вимагає державного втручання.

Тож саме через наявність сукупності чинників, які призводять до того, що вплив виробників продукції свинарства на ринкові ціни мінімізується, основна увага дослідників приділяється саме зниженню витрат на виробництво.

Одним з найпоширеніших показників ефективності виробництва й реалізації будь-якої продукції є рентабельність, підвищення якої забезпечується, з одного боку, зниженням вартості виробництва, а з іншого – збільшенням доходу.

Зниження вартості виробництва, зазвичай, досягається збільшенням продуктивності тварин та зменшенням матеріально-грошових витрат з розрахунку на одну голову. Найбільший вплив на рівень продуктивності свиней (50-60%) має годівля, але, водночас треба брати до уваги, що вартість якісних і збалансованих за протеїном і поживними речовинами кормів постійно зростає. У структурі витрат на виробництво свинини найбільша питома вага – майже 80% – припадає саме на корми [6]. Вирішити питання здешевлення годування у певні періоди вдається завдяки досягненням НТП, впровадженню на підприємствах прогресивних технологій кормовиробництва та удосконаленню організації праці. Тобто, відносно здешевлення виробництва свинини спостерігається в разі інтенсифікація галузі, яка, крім технологічних питань, стосується також кормової бази, поліпшення племінних і продуктивних якостей поголів'я тощо. Зниження вартості виробництва можливе при зростанні середньодобових приростів тварин, скороченні термінів вирощування та відгодівлі, а також при зменшенні падіжу тварин [2].

Умови, які сприяють отриманню запланованих технологічних показників, за яких параметри виробництва свинини є оптимальними (такими, що забезпечують мінімальні витрати на одиницю продукції), досягаються на сучасних тваринницьких комплексах.

На жаль, в Україні і в Полтавській області зокрема, більша частка това-

рної свинини виробляється у невеликих за розміром і технологічно відсталих господарствах населення, що обумовлює низьку окупність вкладених коштів на отримання приросту живої маси свиней (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних економічних показників виробництва свинини у с/г підприємствах Полтавської області, 1995 – 2012рр.

Показник	Роки					2012 до 1995, %
	1995	2000	2005	2009	2012	
Всього поголів'я, тис.гол.	798,9	409,8	327,6	364,6	406,2	50,8
в т.ч. с.г. підприємства	526,9	170,3	127,2	177,8	191,1	36,3
Господарства населення	272,0	239,5	200,4	186,8	215,2	79,1
Одержано м'яса свиней у забійній вазі, тис. т	42,0	25,3	14,4	17,6	19,9	47,4
в т.ч. на 1 середньорічну голову свиней, кг	49	43	49	60	64	130,7
Середньодобовий приріст свиней на вирощуванні і відгодівлі, гр	136	90	193	383	425	312,5
Витрати кормів на 1 ц приросту свиней, ц корм. од.	15,63	20,39	13,51	6,82	5,39	34,5
в т. ч. концентрованих	12,43	14,88	11,07	6,25	5,19	41,7
Рівень рентабельності приросту живої маси свиней, %	-6,8	-44,9	-0,2	12,1	2,3	x

Джерело: розроблена автором за [4]

Аналізуючи дані табл. 1, помітно, щодо 2012 року простежується постійне скорочення поголів'я свиней, але з минулого року воно суттєво зросло, що свідчить про позитивні зрушення в галузі, які, не зважаючи на велику кількість перешкоджувальних факторів, є джерелом виникнення імпульсів для свинарства. Протягом досліджуваного періоду поголів'я свиней у підприємствах скоротилося майже в 6 разів, в той час як в господарствах населення лише на 15%, тож основними виробниками та постачальниками продукції свинарства для споживачів та переробної промисловості усе ще залишаються господарства населення. Як в сільськогосподарських підприємствах, так і в господарствах населення простежується поступове відновлення поголів'я й наближення його чисельності до рівня 2000 р. Найвагомим результатом інтенсифікації виробництва свинини на основі модернізації виробництва є збільшення середньодобового приросту свиней і відповідно виходу м'яса у забійній вазі в розрахунку на одну середньорічну голову. З 1995р. по 2012 р. ці показники зросли відповідно на 212,5% та 30%.

У сільськогосподарських підприємствах витрати концентрованих кормів на 1 ц приросту зменшилися із 12,43 ц корм. од. у 1995 р. до 5,9 ц корм. од. у 2009 р., а їх питома вага навпаки зросла із 82,4 % до 91,6 %. Найвагомішою причиною такого зростання є переважання темпів збільшення цін на корми над темпами зниження їх витрат на одиницю продукції. Основною причиною такої зміни є впровадження інтенсивного типу відгодівлі свиней, заснованого на використанні концентрованих кормів, причому розширення комбікормової основи годівлі тварин є характерним і для господарств населення.

Інтенсивний тип відгодівлі свиней і вимоги ринку (більший попит на знежирену свинину, бекон тощо) обумовлюють скорочення терміну відгодівлі до 9-10 замість 10-12 місяців.

Аналогічні тенденції, хоча й не так яскраво виражені, притаманні загалом м'ясно-національному виробництву свинини (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка показників виробництва свинини в Україні, 2008-2012 рр.

Показник	Роки					
	2008	2009	2010	2011	2012	2012р. до 2008р., %
Витрати кормів на 1 ц приросту свиней, ц корм.од.	6,5	6,59	5,98	5,37	5,39	82,9
Імпорт, тис. т	249	225	193	153	289	116,1
Місткість ринку, тис.т	837,9	751,5	823,2	843,4	964,8	115,1
Річний фонд споживання, в розрахунку на 1 особу, кг	17,7	16,1	18,0	18,6	21,1	119,2
Виробництво свинини у забійній вазі в госп-х усіх категорій, тис т, в т.ч.	588,9	526,5	631,2	704,4	700,8	119,0
с/г підприємствах	211,3	207,1	255,9	305,1	303,8	143,8
господарствах населення	378,6	319,4	375,3	399,3	397	104,9

На жаль, стійкої позитивної динаміки щодо виробництва свинини в Україні не спостерігається, у зв'язку з цим деяке розширення місткості ринку відбулося за рахунок залучення імпорتنих ресурсів.

Станом на 1 січня 2013 р. в Україну було ввезено 289 тис. тонн свинини (у т. ч. свинина свіжа, охолоджена або морожена – 207,7 тис. тонн). Необхідно зазначити, що переважна частина свинини була завезена з Бразилії (майже 60%) та країн Європи (80,82 тис. тонн) і спрямовувалася на перероблення, тобто імпорт свинини не надто на ціни споживчого ринку сирової свинини.

Ефективність виробництва свинини залежить також від цін, які встановлюються на ринку, залежно від попиту та пропозиції. Останніми роками спостерігається підвищення цін на ринку на сировину для переробних підприємств. За даними останніх, на початок 2013р. ціна на свиней м'ясного типу у живій вазі становила 18,64 грн. за 1 кг (≈1,86 євро), а ціна на свиней другої категорії дорівнювала 17,53 грн. за 1 кг (≈1,75 євро), що перевищує середню ціну на свиней в ЄС за аналогічний період, яка складала 1,67 євро за 1 кг.

Однак, зростання цін на м'ясо свиней супроводжувалося подорожчанням кормів, причому їх ціна протягом 2012 року зростала набагато швидше,

ніж ціни на свинину, що обумовлює підвищення собівартості виробленої продукції та створило додаткове фінансове навантаження на стан виробників свинини [7].

Висновки. Виходячи із вищевикладеного, можна констатувати, що теперішній стан галузі свинарства в Україні в цілому, та Полтавській області зокрема не відповідає визначеним пріоритетам економічної політики України, не відповідає економічним потребам суспільства та потребує глибоких і багатогранних змін.

Результати проведених досліджень, дають підстави зробити висновок, що на ефективність виробництва свинини найбільший вплив здійснюють внутрішні фактори, пов'язані з витратами на виробництво. Порівнюючи ефективність ведення свинарства по періодах, можна стверджувати про формування позитивної динаміки у розвитку галузі, що виявляється в окремих показниках економічної ефективності (окупності кормів, окупності витрат тощо). Проте, з точки зору підвищення ефективності виробництва свинини значні резерви криються в можливості техніко-технологічного оновлення галузі, її модернізації, удосконалення селекційної роботи, організації праці та менеджменту виробництва.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств. Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
2. Економіка підприємств: підручник / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. - К. : Знання, 2010. - 463 с.
3. Енциклопедія економіки. Соціально-економічний ресурс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economic.lviv.ua>.
4. Міжнародний портал маркетингових досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.marketing-ua.com.
5. Опара Н.М. Історія наукових здобутків у галузі свинарства на Полтавщині / Н. М. Опара // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2007. – №3 – 130 с.
6. Рибалко В.П. Наукові аспекти розв'язання проблеми дефіциту свинини в Україні / В.П. Рибалко // Агробізнес сьогодні, 2009. – № 15 – 16. – С. 28-29.
7. Аналітичний огляд ринку свинарства за 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rurik.com.ua.

Рецензент – д.держ.упр., професор Лозинська Т.М.

УДК 339.138: 331.262

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Хурдей В.Д., к.е.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

Розглянуто особливості Інтернет-маркетингу; охарактеризовано особливості Інтернет-маркетингу сільськогосподарських підприємств; визначено методи роботи Інтернет-маркетингу; розглянуто доцільність використання Інтернет-маркетингу у сільському господарстві. Нові економічні реалії переконують в необхідності використання Інтернет-технологій в сільському господарстві, зокрема, Інтернет-маркетингу, який набуває особливого значення та повинен допомогти підприємству не тільки утриматися «на плаву», але й здобути максимальний прибуток, бути лідером на ринку, отримати